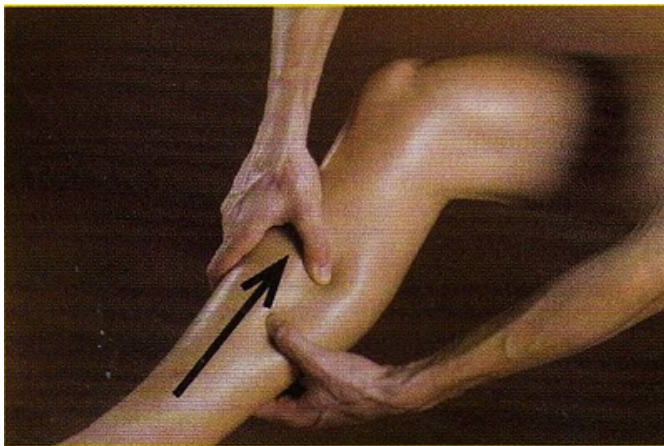

PROGRAMA DEL PACIENT
EXPERT: D'ELEMENT PASSIU A
ELEMENT ACTIU

SCR 2013

Jordi Monfort. Hospital del Mar

Antecedents

Antecedents

En 1999

Department of Health (DH)

Creació del programa pacient expert

Objetius:

- Millorar la qualitat de vida dels pacients amb malalties cròniques
- Contribuir a millorar el balanç cost-efectivitat de l'atenció sanitària als pacients amb malalties cròniques

Pacient expert Programme 1999

En Setembre de l'any 2006

l'ICS inicià el programa pacient expert en insuficiència cardíaca en l'àmbit de l'Atenció Primària de la ciutat de Barcelona

González A. RISAI 2008

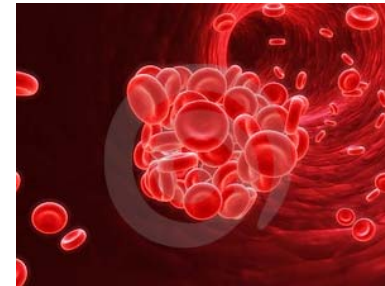
Antecedents

- **Pacient expert**, aquella persona:
  - 1.- Afectada per una malaltia crònica
  - Es capaç de:
    - 1.- Responsabilitzar-se de la seva malaltia
    - 2.- Autocuidar-se sabent identificar els símptomes
    - 3.- Respondre a aquests símptomes
    - 4.-Adquirir habilitats que l'ajudin a gestionar l'impacte físic, emocional i social de la malaltia, millorant així la seva qualitat de vida
- A diferència d'altres grups d'educació sanitària, aquí és el pacient expert qui condueix les sessions. Els professionals sanitaris tenen un paper d'observadors

Antecedents

- Desde l'any 2006 el programa pacient expert s'ha ampliat a diverses malalties: IC, EPOC, TAO, DM II, Fibromiàlgia, Deshabitució tabàquica, Angoixa, Malaltia de Chagas en fase crònica

- **Progressiu augment de la seva implantació territorial:** Barcelona Ciutat, Metropolitana Sud, Metropolitana Nord, Lleida, Alt-Pirineu-Aran, Tarragona, Catalunya Central i Terres de l'Ebre

Gonzalez A .RISAI 2008

Antecedents Artrosi

- Elevada prevalença (10.2%)

Estudio Episer 2000

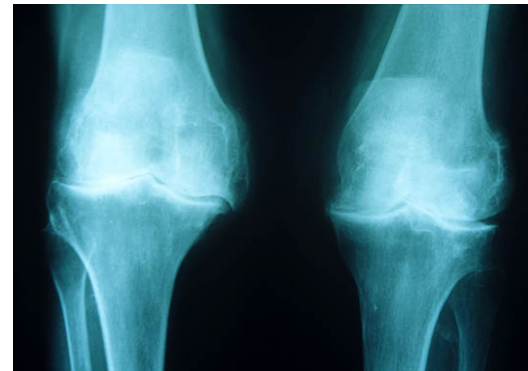
- Elevada comorbilitat i iatrogènia

- Impacte econòmic molt important

- Maneig limitat (limitació de fàrmacs i manca de circuits)

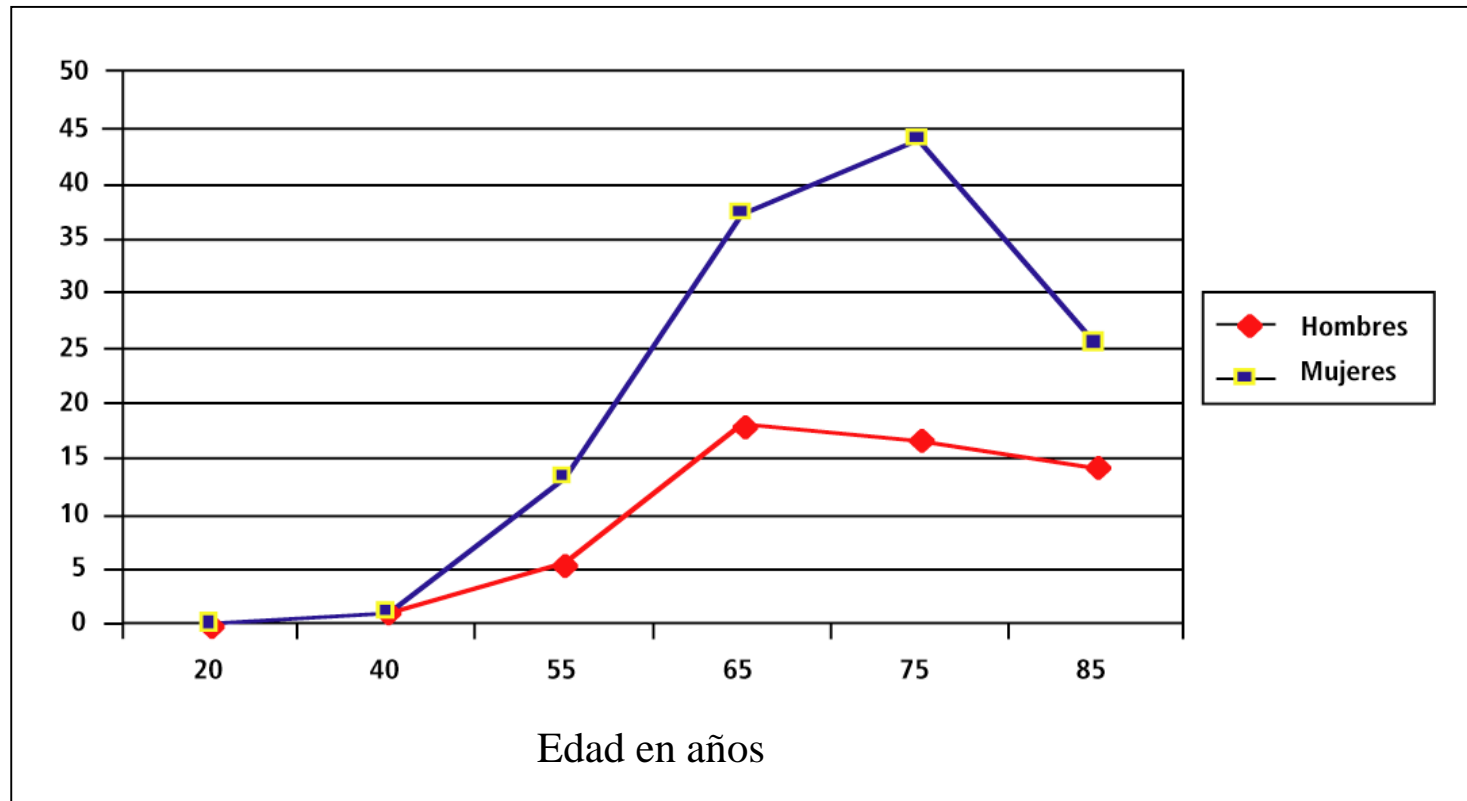
Artrosi de genoll. Prevalença

	Hombres	Mujeres	Total
Manos	2,3 (1,7-3,0)	9,5 (9,0-10,0)	6,2 (5,9-6,5)
Rodilla	5,7 (3,9-7,5)	14 (12,5-15,5)	10,2 (8,5-11,9)

* Estudio EPISER, 2000

Artrosi de genoll. Prevalença

* Estudio EPISER, 2000

Comorbilitat

Els malalts amb artrosi de genoll, presenten:

- major freqüència de síndrome metabòlic

- un percentatge elevat d'aquests pacients segueixen un tractament crònic amb AINEs, que pot associar-se a complicacions cardiovasculars.

Orellana C 2009

Artrosi. Impacte econòmic

- L'artrosi genera:
  - 6.495 visites al metge de capçalera (6 mesos)
  - El 49% visiten algun especialista (6 mesos)
  - El 13% van a UCIES en el mateix període
- Exploracions Compl:
  - Un promig de 0,96 RX per malalt
  - Elevat nombre de RNM. Relació RNM/TAC (5:1).
  - Elevat nombre d'analítiques

Estudi Artrocad. Loza E A&R 2009

- L'artrosi és:
  - 1° causa d'incapacitat permanent
  - 2° causa d'incapacitat temporal

Tornero J RER 2002

Cost/any de la malaltia

TABLA 4. Coste anual, en euros, de los enfermos con artrosis sintomática de rodilla y/o cadera, según varios conceptos (Estudio ArtRoCad)^a

Concepto	Paciente/año ^b	Coste total anual en España ^c	% total
Tiempos profesionales	545	1.031.158.497	→ 21,33
Pruebas	175	330.531.070	6,84
Fármacos	135	254.770.168	→ 5,27
Ingresos	336	635.240.583	13,14
Costes asistenciales (a)	1.189	2.251.700.317	46,57
Costes no asistenciales (b)	1.006	1.903.715.087	39,37
Costes directos (a + b)	2.195	4.155.415.405	85,95
Costes indirectos	359	679.538.561	→ 14,05
Coste total artrosis	2.554	4.834.953.966	100

^aEstudio ArtRoCad, n = 1.071; artrosis de rodilla, 710; cadera, 252; ambas 109.

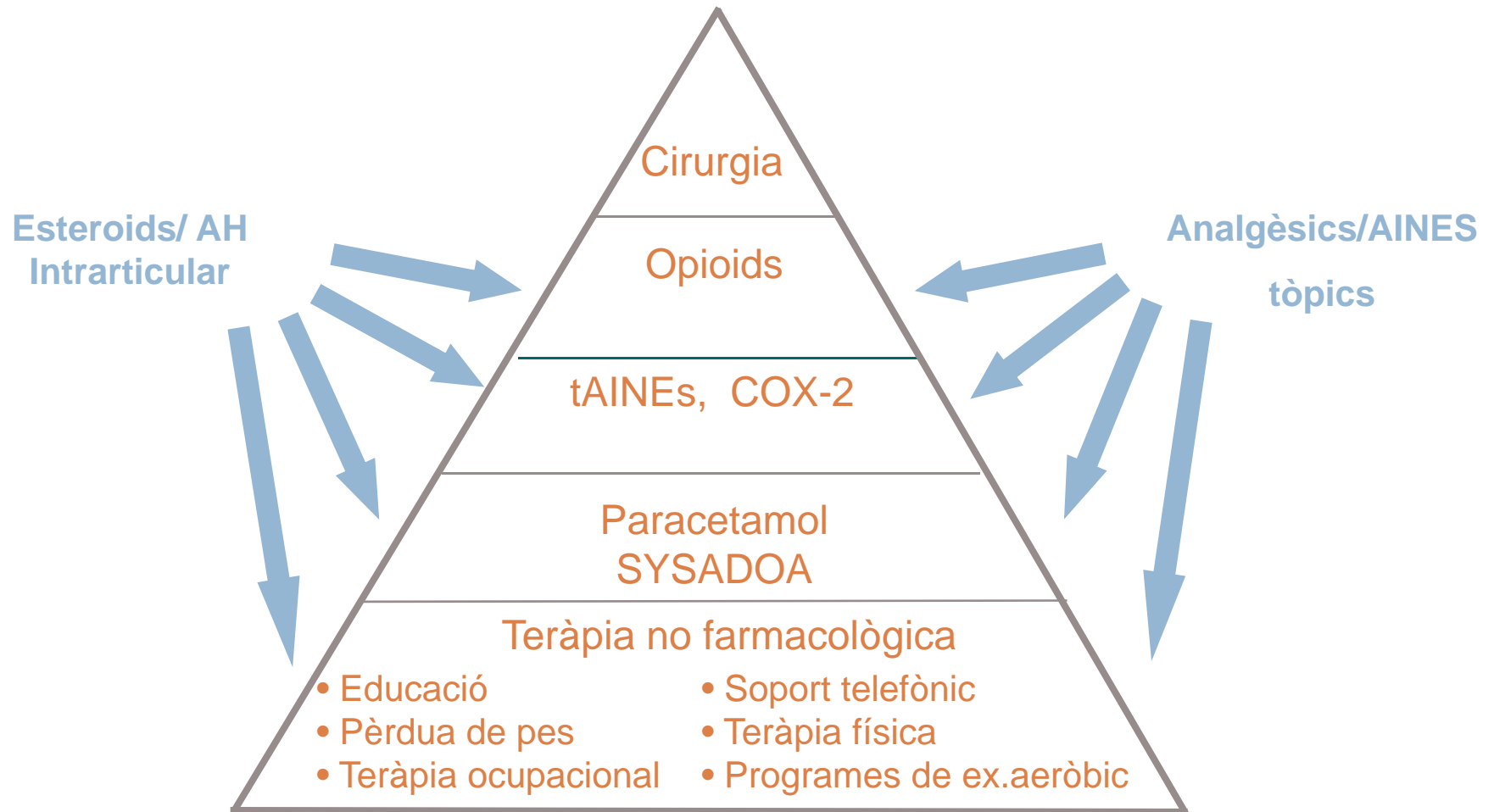
^bLos costes presentados son el resultado de un primer análisis del estudio ArtRoCad. Para su cálculo se han utilizado precios del mercado o de fuentes oficiales; cuando había varias opciones se utilizó el precio más bajo.

^cPara el coste en España se han utilizado estimaciones sobre prevalencia del estudio EPISER, de la bibliografía y datos de población general del INE.

2.500 €/pac/any

4.800 mil·lions de €/any

Tractament del dolor en OA de genoll

*Adaptat de: Zhang W, et al. Osteoarthritis Cartilage 18:476-99, 2010.
Altman RD, et al. Arthritis Rheum 43:1905-15, 2000.*

Justificació del projecte

- Pla Director de Malalties Reumàtiques:
  - En el maneig clínic de l'artrosi és important **potenciar**, a través de la **educació** i l'**autocura**, totes les mesures que porten a **millorar la qualitat de vida**, incidint en els factors de risc modificables com l'obesitat, en las mesures de economia articular, en el bon us d'ajudes tècniques i en l'exercici
  - Objectius: Necessitat de promoure l'educació del pacient, la promoció de l'exercici físic, la col·laboració amb el Programa de pacient expert de l'ICS per a **desenvolupar un programa de pacient expert en artrosi de genoll**, la potenciació del paper de les associacions i les entitats de pacients amb malalties reumàtiques, l'increment de l'autocura, del seguiment de la malaltia i de la potenciació de mesures no farmacològiques, l'elaboració d'un consens territorial sobre la gestió del procés d'artrosi entre els implicats i l'increment de la formació i capacitació en artrosi del personal mèdic i d'infermeria d'Atenció Primària

Pla Director de Malalties Reumàtiques 2010

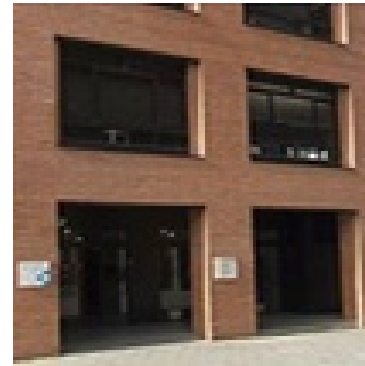
Objetius

Millorar la qualitat de vida dels malalts amb artrosi,
fomentant l'educació i l'autocura en l'àmbit de
l'Atenció Primària

Metodologia

- El programa “pacient expert en artrosi” s’ha plantejat com una experiència pilot

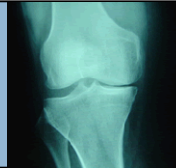

- El programa constarà de:
  - 9 sessions de 1'5 h de duració
  - En el decurs de 2'5 mesos (1 sessió/setmana)
  - Constarà d'una part teòrica i una part pràctica
  - 10 persones/sessió

Metodologia

□ Contingut del programa “pacient expert en artrosi”

Què sabem de l'artrosi?

Treient-nos pes, millorem l'artrosi

Moute per l'artrosi

Conviure amb l'artrosi

Metodologia

Elaboració de materials:

- Reumatòleg
- Metge de família
- Infermera
- Psicòleg
- Traballadora Social
- Representant d'Associació de Malalts

Selecció del Pacient expert, en funció de:

- Empatia
- Interès per ajudar
- Motivació
- Habilitats de comunicació

Desenvolupar el Programa

“Pacient Expert en Artrosi de Genoll”

Factibilitat

l'Hospital del Mar:

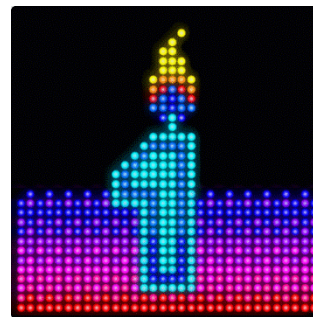
- Disposa d'una Unitat d'artrosi
- Es pioner en el programa RAE

- Aquest projecte es desenvoluparia en dos Centres d'Assistència Primària propers a l'hospital, on es desplaça un cop per setmana un reumatòleg de l'staff de l'Hospital del Mar

Aplicació i implementació

- Elaboració de materials:
  - 12 setmanes X 1.5 hores/setmana = 18 hores
- Selecció del pacient expert:
  - 3 setmanes X 1.5 hores/setmana: = 4.5 hores
  - Formació del paciente expert: 18h
- Desenvolupament del programa:
  - 4 grups de 10 pacients X 9 sessions per grup
- Cada grup es
- seguirà 1 any

Sistema d'evaluació. Indicadors i resultats

1.- Implicació dels pacients

- Assistència

2.- Satisfacció dels pacients

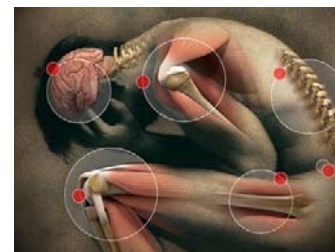
- Qüestionari ARTS

(0, 9 sem, 6m i 12 m)

3.- Dolor i funcionalisme:

- Qüestionari WOMAC

(0, 9 sem, 6m i 12 m)

Sistema d'evaluació. Indicadors i resultats

4.- Qualitat de vida percebuda:

-Qüestionari Euroqol 5

(0, 9 sem, 6m i 12 m)

5.- Coneixements del pacient sobre la malaltia.

(0, 9 sem, 6m i 12 m)

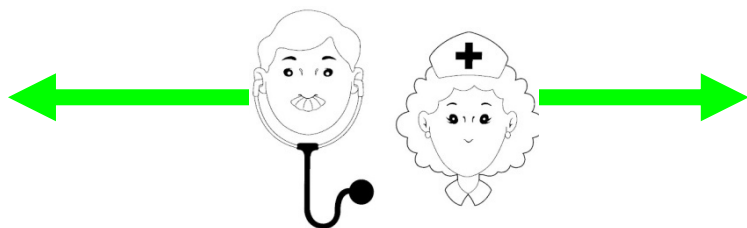
6.- Grau d'autocura.

(0, 9 sem, 6m i 12 m)

Sistema d'evaluació. Indicadors i resultats

- Nombre de visites al metge/infermeria

- Derivació a l'atenció especialitzada (RHB, COT, Reumatologia)

- Nombre de visites a UCIES

Sistema d'evaluació. Indicadors i resultats

- Nombre de visites en Atenció Especialitzada privada

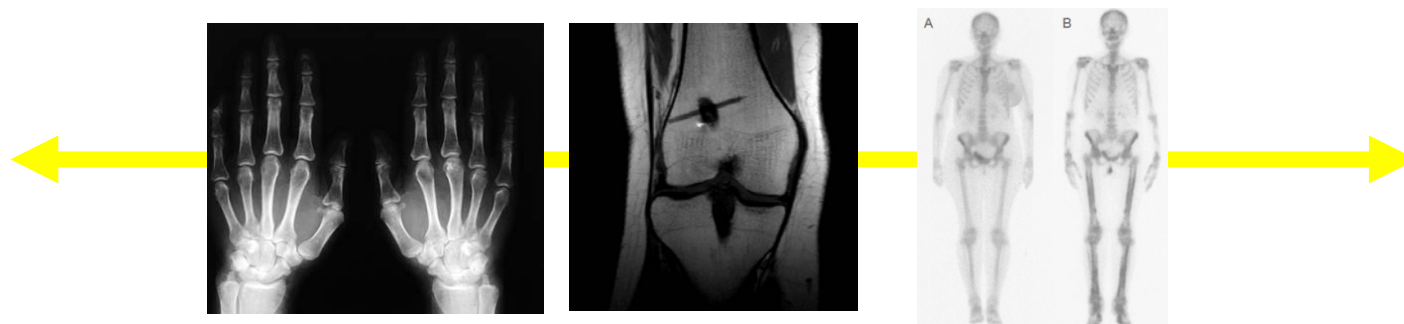

- Nombre de visites a altres professionals sanitaris (fisioterapeutes i massatgistes)

Sistema d'evaluació. Indicadors i resultats

- Nombre de sol·licituds de proves complementàries: RX, analítiques, RNM, TAC i GGO

- Despesa farmacèutica: fàrmacs prescrits

- Exploratori: Consum d'antidepressius com indicador d'adaptació a la malaltia

Sistema d'evaluació. Indicadors i resultats

- Es comptabilitzarà el nombre de pròtesis i es compararà amb l'estàndar conegut.

Resultats esperats (experiència catalana)

- En el “programa pacient expert en insuficiència cardíaca”:

n: 78 pacients

Inicial, 20.1% millorava els hàbits de vida

9.2% millorava els coneixements adquirits

Als 6 mesos, **milloria estadísticament significativa**

25% (5-42,4%) en els hàbits de vida

13.2% (9.4%-17%) en els coneixements

- Milloria significativa:

- qualitat de vida (mesurada pel test de Minnessota)
- grau d'autocura (mesurat per l'escala europea de Autocura en Insuficiència Cardíaca)

Resultats esperats (experiència catalana)

- Visites al metge de capçalera
- Visites a UCIES
- Ingressos hospitalaris dels pacients participants en el programa pacient expert en insuficiència cardíaca

Resultats esperats (Experiència anglesa)

- El DH publicà els resultats d'un estudi amb 963 pacients

- Programa pacient expert en malalties cròniques (DM, EPOC, asma)
- Reducció:
  - 7% menys de visites al metge de capçalera
  - 10% de reducció en les consultes externes
  - 16% menys de visites a UCIES
  - disminució d'un 9% en l'us de fisioteràpia

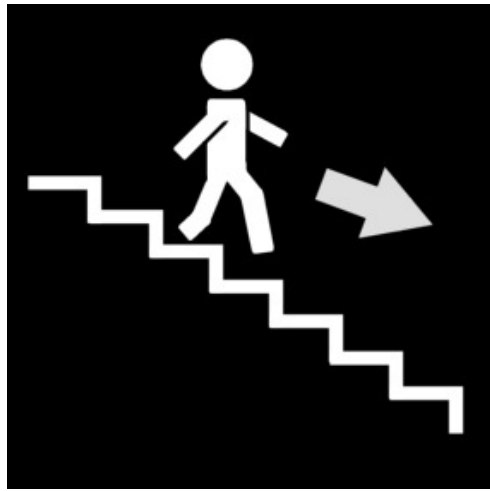
Expert Patients Programme (Self care reduces costs and improves health-the evidence) 2010

Resultats esperats (Experiència anglesa)

- Un 36.4% prenen menys medicació
- Això suposa un estalvi de 1800 lliures anuals/pacient

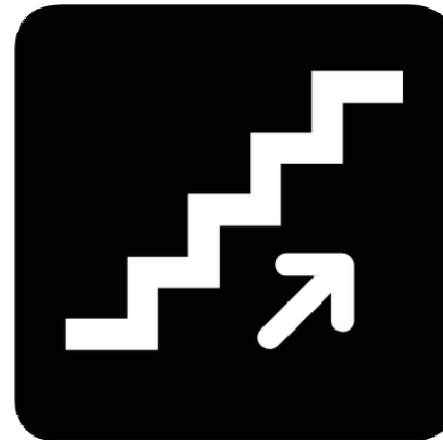

Resultats esperats. Pacient expert en artrosi de genoll

- Menys visites a Assistència Primària, Atenció Especialitzada i UCIES
- Menys proves compl.
- Menys despesa farmacèutica

- Major satisfacció
- Major autosuficiència
- Major coneixement
- Major qualitat de vida

Resultats esperats. Pacient expert en artrosi de genoll

- Basant-nos en experiències prèvies seria esperable una bona relació cost-efectivitat del programa pacient expert en artrosi de genoll.
- Aquest darrer apartat és el més difícil de predir:
  - ▣ En primer lloc els programes anglesos i catalans no es van dissenyar per extreure dades de cost des d'un primer moment
  - ▣ En segon lloc, en l'experiència anglesa les dades s'obtingueren a posteriori mitjançant enquesta

Conclusions

- L'experiència prèvia a Anglaterra i Catalunya en els programes “pacient expert” pot qualificar-se d'exitosa, així ens ho fan saber els pacients i els professionals sanitaris que hi participen
- La relació metge-pacient ha canviat i el pacient passa a ésser un element actiu, en aquest sentit el programa “pacient expert en artrosi” pot dir-se que “neda a favor de corrent”

Conclusions

- Tot i que ha de dir-se amb prudència, les hipòtesis farien predir que el programa podria disminuir la pressió assistencial relacionada amb l'artrosi en AP
- El programa pacient expert podria millorar el grau de satisfacció, autosuficiència, coneixement de la malaltia i la qualitat de vida dels pacients artròsics
- El programa pacient expert en artrosi podria ésser cost-efectiu

Conclusions

- En relació a la feina desenvolupada sorprèn l'escàs nombre de publicacions dels resultats en revistes indexades

Agraïments

Unidad de Artrosis Hospital del Mar

Pere Benito, MD, PhD
Jordi Monfort, MD, MSc
Miguel Á Campillo, MD

CAP Vila Olímpica

Miquel del Val, MD
Francisco Montañés, MD

MOLTES GRÀCIES